

Vendégek jöttek!

Többször volt alkalmam csoportosan és egyedül is gyűjtőútra menni professzorommal, Gunda Bélával. Legtöbbször Zemplénbe olyannyira, hogy még 1978-ban is elhívott egy hegyközi gyűjtésre, ahová akkori, számban már megszorodott munkatársait, egy-két felsőbb éves hallgatót, s néhány régi tanítványát, így Farkas Józsefet is magával vitte. Sátoraljaújhelyen Sarkadi Antalnál szálltunk meg a Szőlészeti- és Borászati Szakiskola Kollégiumában. Gunda Béla egykori tanítványa volt itt akkor az igazgató. Emlékezetes maradt pincéjének meglátogatása, a kitűnő szállás és vendéglátás. Jól sikerült gyűjtésem anyagából több tanulmányt írtam, s kiegészítettem korábbi zempléni gyűjtéseimet, kitágítva határait is. Annyi év után tudatosult bennem, újra együtt járva mesteremmel, hogy milyen állandó fogásai vannak gyűjtés közben, egy ismeretlen portára, házba való belépésre, hogyan elegyedik beszédbe és kerül bizalmas viszonyba valakivel, milyen módszerrel sikerül egyre bensőségebb viszonyt kialakítania. Miként udvarias, ám egyben tartózkodó is, miként erőszakos, szinte lerázhatatlan, de mégsem sértő. Az utcán mindenkinek hangosan előre köszön a helyi szokás szerint, s ha lehet egy-két szót is vált, leginkább útba igazíttatja magát, vagy név szerint érdeklődik valaki vagy valami konkrét dolog iránt. A kutyákat sohasem kedvelte, de azért nem félt tőlük, betolatott a kapun és rendületlenül haladt előre. Közben hangosan többször is kiáltotta: *Vendégek érkeztek! Adjon Isten jó napot! Jó napot/estét/reggelt kívánok!*

A hátráló, ugató kutya nyomában majd mindig előkerült valaki és rájuk parancsolva elhallgattatta az ebeket. Előre nyújtotta a kezét, miközben a *Vendégek érkeztek!*

mondatot még többször elismételte. Ha asszony lépett ki a pitvarból vagy került elő a másik udvarból, kertből a gazda holléte iránt érdeklődött, jelezve ezzel, hogy tudja az illetet: a gazda nélküli házba nem lehet csak úgy betörni. Igyekezett azonban, ha otthon volt a gazda, ha nem, mielőbb átlépni a küszöböt, és beszédbe elegyedni. Mindig volt a zsebében néhány szem savanyú cukorka a gyermekek lekenyerezésére. Ha nem volt, akkor tőlünk kért. Jómagam nem egyszer kisegítettem.

Nos ez a kései gyűjtés idézett fel egy igen nevetséges és egyben kínos esetet emlékezetemben.

Mogyoróskán és Regécen jártunk tanulmányi kiránduláson az egyetem autóbuszával. A társaság megmászta a regéci várat a meredekebb oldaláról. Néhányan nem vettünk részt ebben az akcióban. Jómagam már többször voltam a várfokon, s nem vágytam felkaptatni a kilátás kedvéért. Rossz pontot szereztem ezzel, de vállaltam és elviseltem professzor úr gúnyos megjegyzéseit. Mivel lent maradtam azzal bízott meg, hogy pár zacskó savanyú cukrot vegyek a regéci boltban. Át is adtam mikor visszaérkeztek. Majd elindultunk egy kisebb csapattal, hogy megtekintsük a falut. A falu szélén egy eléggé elhanyagolt porta terpeszkedett, amit egy kétszárnyú, dróthálós kapu zárt az utca felől, s beljebb egy zsúptetős, kissé rozoga, de a tájra jellemző ház állt. Közölte velünk, hogy oda megyünk be és belülről is megnézzük a házat, ami úgy lehet kissé át van alakítva, de szabadkéményes lehetett. Ikvai Nándor, aki igencsak otthon

volt ezen a vidéken, hirtelen ellenkezni kezdett, s én is ijedten tiltakoztam. Sejtettem ugyanis, hogy mi lesz a dolog vége, mert már ismerős voltam a faluban. Professzor úr elővette a savanyú cukorkát, mert meglátott a ház tulsó végén két gyermeket, majd mielőtt mondhattunk volna valamit is, elkiáltotta varázs szavait:

-Vendégek érkeztek! Jó napot adjon Isten! Vendééégek érkeztek!

Belépett a kapun és ment előre, sőt a hátul játszó „gyerekekhez” szólt, hogy jöjjenek ide.

Ami ezután történt, az rémmesébe illik. Ellebent a pitvar ajtót takaró pokróc és özönléni kezdtek a torz képű, nyálasan vigyorgó térdig, derékig érő gnómok egy csapatban vagy tíz-tizenketten. Artikulátlan hangon visongva, röhögve ugráltak, örvendeztek. Szinte körbe táncolták mesterünket. A hátulról előre kacsázó „gyerekek” torz felnőttek voltak. A jó öreg Hieronimus Bosch sokért nem adta volna, ha ilyen modelljei vannak. Kapkodtak a cukros zacskó után és Gunda professzorunk lábát szeretetből többen átkarolták. A professzor úr váratlan helyzetekben, ezt nagyon jól tudtuk, nehezen találta fel magát. Elképzelhető, hogy milyen sokk volt számára és mennyire kínos. Nekünk nevetséges és tragikus, félelmetes és szájalomkeltő. Nagy nehezen visszahúztuk a kerítésen túlra és igyekeztünk elmenni. Egy darabig még nyomunkban voltak. Döbbsent arccal szállt fel mindenki a buszra és gyors tempóban hajtottunk szállásunkra az újhutai kastélyba. Esti beszélgetéskor a dologról senki sem beszélt. Gondolom, hogy professzor úr egy ideig óvatosabban jelezte jövetelét, ha valahová ismeretlenül betért.

U.i. Ennek az a magyarázata, hogy volt egy szerencsétlen család Regécen, ami az ottaniak szerint testvérházasságból sarjadt ki. Ezek gyermekei, lévén torzszülöttek, ismét egymás között, meg nem tudható módon keveredtek, s ráadásul a vérfertőző család szapora is volt. Együtt laktak továbbra is, magatehetetlenek lévén a falu népe és a tanács tartotta életben őket, táplálták, ruházták őket. A nagy kalandot követő évben pedig, ismét erre véve utunkat az évi kiránduláson, nagy élményben volt részünk. A falu népe összefogással egy másik telken fonott, azaz paticsfalú lakóházat készített számukra. Még félig kész állapotban mindenki fotózta a néprajzi csemegét: a készülő paticsfalú házat.